

ABSTRACT&REFERENCES

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.358834

INTEGRATED VOCATIONAL TRAINING OF SPECIALISTS UNDER THE EPP «VOCATIONAL EDUCATION (CRAFTS AND FOOD TECHNOLOGIES)»

p. 4–10

Valentyna Burak, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department, Department of Hotel, Restaurant and Tourism Business, Kherson State University, Universytetska str., 27, Kherson, Ukraine 73003

E-mail: burak_valia@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5097-6536>

Alyona Sorokina, Assistant, Department of Hotel, Restaurant and Tourism Business, Kherson State University, Universytetska str., 27, Kherson, Ukraine 73003

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1811-5116>

Alexander Voloshyn, PhD, Associate Professor, Department of Hotel, Restaurant and Tourism Business, Kherson State University, Universytetska str., 27, Kherson, Ukraine 73003

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5470-3516>

The article substantiates the features of vocational training of specialists through the integration of knowledge, skills, abilities, competencies in craft production and food technologies and pedagogy, psychology and methodology. Leading trends are associated with the introduction of innovative technologies to improve the quality, safety and competitiveness of products in the domestic and foreign markets; innovative processing of plant raw materials to create functional food products; the introduction of intelligent quality control systems, digital product labeling, online sales through electronic platforms; the implementation of bioengineering and functional food industry technologies. The analysis of psychological and pedagogical literature indicates the systematic use of digital technologies; modernization of educational programs for vocational training; differentiated and high-quality training of all levels of specialists; use of project learning technology and opportunities for advanced education.

The essence of integrated vocational training of specialists under the EPP «Vocational Education (Craft Production and Food Technologies)» is analyzed. Its uniqueness is proven, which is manifested in the training of specialists for the implementation of educational activities in the vocational training of technical specialists, qualified workers and employees of enterprises, institutions and organizations in the fields of education, agricultural production, product processing and food technologies, the formation of readiness for self-education and professional self-improvement throughout life.

Recommendations are proposed for the implementation of the specified EPP in a higher education institution, which include a number of reasoned provisions: ensuring the conceptual and methodological compliance of EPP with modern educational standards and labor market needs, implementing a practice-oriented mechanism for vocational training of education seekers, integrating digital technologies into

the educational process of vocational training of specialists, developing the pedagogical component of training for teachers of vocational education, forming entrepreneurial and innovative competence of future specialists, implementing a system for ensuring the quality of education, developing international cooperation and academic mobility

Keywords: education seekers, higher education institutions, future specialists, vocational training, vocational education, craft production, food technologies

References

- Burak, V. (2025). Craftsmanship production of plant-products: conceptual approaches and current development trends. *Science and technology today*, 9 (50), 321–334. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-9\(50\)-321-334](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-9(50)-321-334)
- Burak, V. (2025). Features of the production technology of crafted vegetable and fruit chips with preservation of biological value. *Scientific Perspectives*, 9 (63), 709–720. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9\(63\)-709-720](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-709-720)
- Dikhtiar, A. M., Cheremskaya, T. V., Andriieva, S. S. (2022). *Tekhnologii kraftovykh vyrobnytstv*. Kharkiv: DBTU, 44.
- Ladyka, V. I., Shylman, L. Z., Pertsevoi, F. V. et al. (2022). *Suchasni dosiahnennia kharchovoi nauky*. Ch. 2. Sumy: Oldi Plius, 352.
- Cherevko, O. I., Peresichnyi, M. I., Peresichna, S. M. et al. (2017). *Innovatsiini tekhnologii kharchovoi produktsii funktsionalnoho pryznachennia*. Kharkiv: Kharkivskiy derzhavnyi universytet kharchuvannia ta torhivli, 962.
- Burak, V. (2025). Implementation of digital educational technologies into professional training of crafts teachers: from modeling to practice. *Pedagogical Almanac*, 60, 58–66. <https://doi.org/10.37915/pa.vi60.678>
- Volkova, N. (2022). Training of Future Engineer-Pedagogues in the Field of Food Technologies for the Use of Pedagogical Design in Professional Activities. *Professional Education: Methodology, Theory and Technologies*, 15, 52–69. <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2022-15-52-69>
- Doluda, A. V. (2013). *Superechnosti profesiinoy pidhotovky maibutnikh inzheneriv-tekhnolohiv kharchovoi haluzi v navchanni proektuvanniu kharchovykh pidpriemstv*. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, 38-39, 219–224.
- Dubova, H., Nazarenko, V., Yukhno, V. (2025). *Natsionalnyi komponent u zmisti profesiinoy pidhotovky fakhivtsiv kharchovykh vyrobnytstv*. *Innovatsiini pidkhody v osviti: intehratsiia tekhnolohii, nauky ta praktyky u pidhotovtsi fakhivtsiv*. Poltava: PDAU, 209–211.
- Kravchenko, O., Bodnaruk, O. (2022). *Osoblyvosti profesiinoy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z tekhnolohii kharchuvannia u zakladakh vyshchoi osvity*. *Scientific research, findings, and developments in technology in modern science*. Riga, 31–36. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-204-3-9>
- Onyshchenko, S. V. (2024). *Naukovo-metodychni zasady pidvyshchennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv-pedahohiv systemy profesiinoy ta tekhnolohichnoi osvity v umovakh suchasnosti*. Odesa: Oldi+, 222.
- Shaura, A. Yu. (2017). *Metodyka navchannia kharchovykh tekhnolohii maibutnikh pedahohiv profesiinoy shkoly*. [PhD Dissertation].

13. Perelik haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi ta fakhovoi peredvyshchoi osvity (2024). Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 266. 29.04.2015. (v redaktsii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 1021. 30.08.2024). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text>

14. Pro zakhyst prav spozhyvachiv (2022). Zakon Ukrainy No. 1023-XII. 12.05.1991. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

15. Pro zakhyst vid nedobrovisnoi konkurentsii (1996). Zakon Ukrainy vid No. 236/96-VR 07.06.1996. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-bp#Text>

DOI: 10.15587/2706-5448.2026.358656

ENVIRONMENTAL EDUCATION AND DIGITAL PEDAGOGY: AN ANALYSIS OF THE REGULATORY FRAMEWORK

p. 11–16

Svitlana Tolochko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Extracurricular Education, Institute of Problems on Education of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, M. Berlynskoho str., 9, Kyiv, Ukraine, 04060

E-mail: svitlana-tsv@ukr.net; tolochkosvitlana331@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9262-2311>

Nataliia Bordiug, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Ecology and Sustainable Development named after Professor Yu. V. Pylypenko, Kherson State University of Agrarian Economics, Stritenska str., 23, Kherson, Ukraine, 73006

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3489-4669>

The article is devoted to the presentation of the results of the analysis and justification of the regulatory framework for environmental education and digital pedagogy, the need to integrate the potential of both branches for the formation of environmental competence, worldview, consciousness, and culture of education seekers.

The current state of development of the regulatory framework related to the organization and implementation of environmental education was analyzed, in particular, the Law of Ukraine “On Education”, the Concept of Environmental Education of Ukraine, the Concept of National-Patriotic Education in the Education System of Ukraine, the National Program for the Education of Children and Students in Ukraine, the National Doctrine for the Development of Education of Ukraine, the Concept of the New Ukrainian School. The current regulatory documentation related to digital pedagogy was considered: the Laws of Ukraine “On Digital Content and Digital Services”, “On the National Program of Informatization”, the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Concept of the Development of Digital Competencies and Approval of the Action Plan for Its Implementation”, “Some Issues of Digital Transformation”. The feasibility of implementing the capabilities of digital pedagogy in environmental education is substantiated on the basis of the analysis of documents and thesaurus relevant in the con-

text of the research being carried out. The feasibility of using digital technologies (audio and visual in real time, using text messages, online text, audio and video chats, e-mail, communication and discussion forums, etc.) is confirmed. The impact on the development of digital content of education in general and environmental education in particular by augmented and virtual reality, artificial intelligence, robotics, media education, gamification, STEM/STEAM education is demonstrated.

Recommendations are proposed for the implementation of digital technologies in environmental education, in particular digital educational platforms (“All-Ukrainian School Online”, “Action. Education for All”, “EcoEducation”, “Education for Life”, “EcoSystem”, “Ecoaction”). The possibility for students and teachers to use the information provided in free access on the specified platforms for writing scientific papers or implementing environmental projects has been confirmed

Keywords: students, educational institutions, environmental education, environmental competence, worldview, consciousness, culture, digital pedagogy, digital competence, digital content, electronic information resources

References

1. Pro osvitu (2017). Zakon Ukrainy No. 2145-VIII. 05.09.2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Pro kontseptsiiu ekolohichnoi osvity v Ukraini (2001). Rishennia Kolehii Ministerstva osvity i nauky Ukrainy No. 13/b-19. 20.12.2001. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>

3. Kontseptsiiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy (2022). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy No. 527. 06.06.2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>

4. Natsionalna prohrama vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v Ukraini (2004). Postanova Prezydii Akademii pedahogichnykh nauk Ukrainy No. 1-7/6-98. 01.07.2004. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-98601-04#Text>

5. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy (2002). Ukaz Prezydenta Ukrainy No. 347/2002. 17.04.2002. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

6. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly (2016). Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

7. Pro tsyfrovii kontent ta tsyfrovi posluhy (2023). Zakon Ukrainy No. 3321-IX. 10.08.2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>

8. Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii (2022). Zakon Ukrainy No. 2807-IX. 01.12.2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20>

9. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovikh kompetentnosti ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii (2021). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 167-r. 03.03.2021. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p>

10. Deiaki pytannia tsyfrovoi transformatsii (2024). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 735-r. 02.08.2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2024-%D1%80#Text>

11. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini (2013). Rozporiadzhennia Kabinetu Min-

istriv Ukrainy No. 386-r. 15.05.2013. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>

12. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini (2017). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 649-r. 20.09.2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>

13. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky (2018). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 67-r. 17.01.2018. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>

14. Tolochko, S., Kanishevska, L., Vasiuk, O., Vyhovska, S., Prylypko, V., Lesyk, A.; Chaika, O. (Ed.) (2025). Digital pedagogy of open education: essence, content, and effectiveness. Educational policy and reforms: the impact of globalization. Kharkiv: TECHNOLOGY CENTER PC, 35–69. <https://doi.org/10.15587/978-617-8360-20-7.ch2>

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.358112

A MODEL FOR DEVELOPING THE LEGAL COMPETENCE OF VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY

p. 17–23

Denys Natesa, PhD Student, Department of Content and Technologies of Vocational Education, Institute of Vocational Education of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Vito-Litovsky lane, 98a, Kyiv, Ukraine 04060

E-mail: study.natesa@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1744-3209>

The article is devoted to the presentation of the scientific activity results on the development and substantiation of the development model of the legal competence of teachers in vocational education institutions of the construction industry. The current state of scientific development of the problem of modeling the development of teacher competence, in particular, the legal competence of teachers in vocational education institutions of the construction industry, is analyzed. Foreign models of organizing teacher training are considered, which, in particular, provide for the participation of socially responsible business in educational projects; taking into account the features of “greening technical and vocational education and training” in the model of pedagogical competence of a teacher of vocational education in the context of sustainable development; integration of the needs of the industry, attitudes and ICT and new knowledge, existing skills, abilities, practices, assessment and reflection; individually managed learning, study groups and trainings that meet the needs of teachers will improve their leadership and the effectiveness of educational activities.

Thesaurus of the problem of forming the value formation of a personality in an artistic and aesthetic educational environment is substantiated. The term development model of the legal competence of vocational training teachers in vocational education institutions of the construction industry is interpreted as a structurally integrated system that reflects the

patterns, principles, content, stages and mechanisms of formation of professionally significant legal knowledge, skills and value orientations of teachers. It is aimed at ensuring the readiness of teachers for the effective use of legal norms in pedagogical activity, which includes methodological support of the educational process, creation of legal culture among students.

The author’s vision of the development model of the legal competence of vocational training teachers in vocational education institutions of the construction industry is proposed. Its main components are defined as target-motivational, content-procedural and effective blocks, which are determined by the pedagogical conditions we have identified

Keywords: teachers, vocational training, legal competence, development, model, vocational education institutions, construction industry

References

1. Ianchuk, N. D. (2019). Pravova kompetentnist yak skladova profesiinoho rostu suchasnoho pedahoha. Profesii-na kompetentnist suchasnoho pedahoha: metodolohiia, teoriia, metodyka, praktyka. Odesa: Vydavets Bukaiev Vadym Viktorovych, 159–173. Available at: <https://dspace.oano.od.ua/server/api/core/bitstreams/8d349f85-b67f-40ce-9d07-d7ad85cbed6/content>

2. Armeiskyi, O. S. (2018). Rozvytok pravovoi kompetentnosti vchyteliv tekhnolohii u pislidyplomnii pedahohichnii osviti. [Avto-ref. dys. ... kand. ped. nauk; Ukrainka inzhenerno-pedahohichna akademiia]. Available at: <https://uacademic.info/ua/document/0418U001761>

3. Natesa, D. (2025). Research on the levels of legal competence of vocational teachers of construction profile: analysis of the results of the ascertaining stage. *Věda a Perspektivy*, 5 (48), 164–176. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-5\(48\)-164-176](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-5(48)-164-176)

4. Kamenska, I., Bokshyts, O., Prokhorchuk, P., Kalenskiy, A., Yevdokhovich, B., Bloschynskiy, I., Prokhorchuk, O. (2023). Labour Inspection as One of the Main Mechanisms for Controlling Occupational Injuries. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 15 (4), 88–101. <https://doi.org/10.18662/trem/15.4/782>

5. Andriušaitienė, D. (2014). Model of Organization of VET Teachers’ Technological Competences Development – The Lesson of Social Partnership. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 110, 647–657. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.909>

6. Diep, P. C., Hartmann, M. (2016). Green Skills in Vocational Teacher Education – a model of pedagogical competence for a world of sustainable development. *TVET@Asia*, 6, 1–19. Available at: https://www.researchgate.net/publication/293636056_Green_Skills_in_Vocational_Teacher_Education_-_a_model_of_pedagogical_competence_for_a_world_of_sustainable_development

7. Pakaja, J. A., Kamdi, W., Hadi, S., Yoto. (2023). Model of The 21st Century Vocational Teacher Competency Development. *JTP – Jurnal Teknologi Pendidikan*, 25 (3), 630–640. <https://doi.org/10.21009/jtp.v25i3.48675>

8. Mansor, M., Yusuf, H., Norwani, N. M., Jalil, N. A., Jalil, N. A. (2017). Models for Professional Learning: An Imperative for Enhancing Teacher Leadership. *International Journal*

of Academic Research in Business and Social Sciences, 7 (9). <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v7-i9/3314>

9. Kremen, V. H. (Ed.) (2008). Entsyklopediia osvity. Kyiv: Yurinkom Inter, 1040. Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39233/1/%D0%95%D0%B%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8_.pdf

10. Busel, V. T. (Ed.) (2009). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy. Irpin: Perun, 1736. Available at: <https://archive.org/details/velykyslovnyk>

11. Honcharenko, S.; Holovko, S. (Ed.) (1997). Ukrain-skyi pedahohichni slovnyk. Kyiv: Lybid, 373. Available at: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=u kr0004069

12. Bykov, V. Yu. (2009). Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity. Kyiv: Atika, 684. Available at: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/845/1/Bykov_Models.pdf

13. Kalenskyi, A. (2026). Pedagogical modeling of formation of energy efficiency competence of future qualified workers in the construction industry. Bulletin of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences, 3 (59), 10–19. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-3-59-10-19>

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.361730

STUDENTS' CHALLENGES OF WRITING SCIENCE ESSAYS IN ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES AT TERTIARY LEVEL

p. 24–28

Pastushenko Tetiana, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Head of Department, Foreign Languages Department for Natural Science Faculties, Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine, 01033

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9826-5004>

Lutkovska Nataliia, Assistant, Foreign Languages Department for Natural Science Faculties, Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine, 01033
E-mail: l.natalia.ska@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1398-9554>

Analyzing and summarizing information from different sources, comparing and contrasting ideas, interpreting and presenting results are routine job-related issues stipulating an integrated approach to the development of linguistic and specialism-related competences of majors in Biology used to describe scientific theories and models, discuss and evaluate experimental methods. These tasks are highly correlated with academic writing skills that, to a great extent, can be acquired by constructing academic specialism-related essays.

The objective of this paper is to identify and analyze the difficulties of majors in Biology in science essay writing in English at intermediate level and suggest successful strategies that can be employed to solve the problems arising.

The research was conducted within the framework of an ESP course for junior students. In order to visualize the challenges, 30 undergraduates were involved in writing 3 different types of science essays as a part of their formative assessment. At the next stage of the research, these papers were subjected to qualitative and quantitative analyses.

The complexities experienced by undergraduates are divided into: 1) defining the relevant essay type and composing parts of the essay; 2) lingual instruments of arranging ideas. The findings of this research indicate that the appropriate communicative strategy employed by students when identifying the essay type essentially contributes to crafting relevant content. Constructing an effective introduction and ensuring text cohesion, followed by building a successful conclusion and making relevant references to the data and visuals, epitomize the highest level of difficulties in writing science essays in English for Specific Purposes

Keywords: science (specialism-related) essays, students of independent user level (B1–B2), essay structure, essay types, text organization, cohesion, coherence, language register

References

1. Butler, L. (2007). Fundamentals of Academic Writing. New York: Pearson Education, 227.

2. Blanchard, K., Root, C. (2010). Ready to write More: From paragraph to essay. New York: Pearson Education, 200.

3. Austrus, E., Mahamod, Z., Adnan, N. H. (2025). Challenges in Malay essay writing: a qualitative study among non-native speakers in primary school. Journal of Education and Learning (EduLearn), 19 (3), 1525–1532. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v19i3.22503>

4. Halytska, O. (2024). Experience in conducting the academic essay competition. Studia Methodologica, 57, 259–269. <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2024-57-27>

5. Rachmawati, D. L., Fadhilawati, D. (2024). Exploring the Challenges Faced by ESP Students in Writing Academic Essay. JETLEE: Journal of English Language Teaching, Linguistics, and Literature, 4 (2), 190–206. <https://doi.org/10.47766/jetlee.v4i2.2962>

6. Akib, R., Tahang, H., Astuti, R., Saral, D. S. (2026). Non-Academic Vocabulary Used by Students in Essay Writing. JOLIES: Journal of Linguistic and English Studies, 3 (1), 15–22. <https://doi.org/10.33506/jole.v3i1.5551>

7. Cekiso, M., Tshotsho, B., Somniso, M. (2016). Exploring First-Year University Students' Challenges with Coherence Writing Strategies in Essay Writing in a South African University. International Journal of Educational Sciences, 12 (3), 241–246. <https://doi.org/10.1080/09751122.2016.11890431>

8. Bulqiyah, S., Mahbub, Moh. A., Nugraheni, D. A. (2021). Investigating writing difficulties in essay writing: Tertiary students' perspectives. English Language Teaching Educational Journal, 4 (1), 61. <https://doi.org/10.12928/eltej.v4i1.2371>

9. Febriani, T. N. (2022). “Writing is challenging”: factors contributing to undergraduate students' difficulties in writing English essays. Erudita: Journal of English Language Teaching, 2 (1), 83–93. <https://doi.org/10.28918/erudita.v2i1.5441>

10. Nisar Ul Haq, M., Mahmood, M., Awan, K. (2020). Assistance of Formative Assessment in the Improvement of English Writing Skills at Intermediate Level. *Global Language Review*, V (III), 34–41. [https://doi.org/10.31703/gjr.2020\(v-iii\).04](https://doi.org/10.31703/gjr.2020(v-iii).04)

11. Hasnawati, H., Mujahidin, E., Tanjung, H. (2023). Analyzing Students' Difficulties in Writing English Essay. *International Journal of Social Science and Human Research*, 6 (10), 5954–5959. <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v6-i10-22>

12. Caulfield, J. (2023). How to Structure an Essay | Tips & Templates. Scribbr. Available at: <https://www.scribbr.com/academic-essay/essay-structure/>

13. Hewings, M. (2012). *Cambridge Academic English. Upper Intermediate*. Cambridge: Cambridge University Press, 176.

14. Kochubei, V. (2021). Challenges of writing academic essays and ways of overcoming them. *Germanic Philology Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*, 831-832, 147–156. <https://doi.org/10.31861/gph2021.831-832.147-156>

15. Sitorus, N., Siregar, E. F. Y., Siagian, B. A., Lestari, F. D., Silitonga, H. (2021). Investigating and examining the structure and the difficulties of tertiary learners in essay writing. *Linguistics and Culture Review*, 5 (S3), 1704–1713. <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5ns3.1953>

16. Pastushenko, T., Lutkovska, N., Voytovych, S. (2026). Typical students' errors in writing academic essays in english. *Grail of Science*, (62), 1248–1250. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.20.02.2026.146>

17. Harmer, J. (2008). *How to Teach Writing*. Harlow: Pearson Education, 153.

18. Young, P. (2006). *Writing and Presenting in English: the Rosetta Stone of Science*. Amsterdam: Elsevier, 116.

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.361746

COGNITIVE-REFLECTIVE COMPONENT OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE HIGHER EDUCATION INSTITUTION TEACHERS

p. 29–34

Oleksandr Grytsan, PhD Student, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education of SIHE «University of Education Management» NAPS of Ukraine, Levanevskoho str., 52/4, Bila Tserkva, Ukraine, 09108

E-mail: Sangog86@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2771-1197>

The article examines the problem of forming research competence of future teachers of higher education institutions in the context of socio-cultural and educational challenges.

The relevance of the outlined issues is due to the need for a thorough study of the influence of cognitive and reflective processes on the development of key and professional competencies of future teachers of higher education institutions, their cognitive styles, ways of thinking on the processes of intensification of the acquisition of knowledge, skills, and abilities during learning and teaching in the conditions of digitalization of technologies and society, and the organization of scientific and research work. The typology of views and approaches to the nature and essence of the cognitive-reflective component in the structure of research competence

of future teachers of higher education institutions is considered. The essence, component composition and features of the formation of the cognitive-reflective component of research competence for training a new generation of teachers of higher education institutions with a high level of research culture and critical thinking are analyzed. The cognitive and metacognitive skills, reflective abilities of a future teacher of a higher education institution, necessary for the organization and conduct of scientific and research activities, are described. It is substantiated that the quality and result of scientific and research activities directly correlate with the cognitive styles of the individual as individual ways of collecting, organizing, processing, systematizing, categorizing, and interpreting information using various research strategies. Cognitive flexibility is defined as one of the basic competencies of a future specialist, an integral component of his professional competence

Keywords: future teacher, higher education institution, research competence, cognitive skills, scientific literacy, reflective skills, cognitive flexibility, cognitive intelligence, pedagogical intuition

References

1. Slodynytska, Yu. R. (2025). Formation of scientific and research competence of higher education students in an innovative university environment. *Akademichni vizii*, 42, 1–11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15395564>

2. Pyliavets, N. I., Potapchuk, Ye. M. (2021). Modern approaches to the definition of the concept of “Cognitive Style of Personality”. *Habitus*, 26, 117–121. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.26.21>

3. Cavchuk, B., Vysochan, L., Vysochan, Z. (2022). Formation of cognitive flexibility as a basic competence of the future teacher: pedagogical experiment. *New Pedagogical Thought*, 109 (1), 55–60. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-109-1-55-60>

4. Melnyk, A. (2023). Cognitive process features of higher education students in the modern information environment. *Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University*, 1, 105–117. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2023.276950>

5. PISA: pryrodnycho-naukova hramotnist (2018). Kyiv: UTsOIAO, 119.

6. Kosmii, O. M. (2022). Formuvannia naukovoi hramotnosti zdobuvachiv osvity: aksiolohichniy aspekt. *Shliakhy udoskonalennia profesiynykh kompetentnostei fakhivtsiv v umovakh sohodennia*. DNU «Instytut modernizatsii zmistu osvity», 236–241.

7. Future of Jobs Report (2025). World Economic Forum. Insight Report. Available at: https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/future-of-jobs-data-explorer-2025/?gad_source=1&gad_campaignid=22228224717&gbraid=0AAAAoVy5F4cVftqeXEHaHhOVNMWh5qe_&gclid=CjwKCAjw2rrQBhBuEiwAarLWHbPqenGGaGcv0FB4L4mEvu2lt-0On8qHmd8zecIrlMJ85sCH9gzs-xoCx4QAvD_BwE

8. OECD future of education and skills 2030 (2019). *Learning Compass 2030*. OECD Concept note. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/1-1-learning-compass/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf

9. Zaitseva-Chipak, N. O., Saprykina, M. A., Hondul, O. D. (2021). Doslidzhennia «Future of Work 2030: yak pidhotuvatyts do zmin v Ukraini». Available at: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/07/Future-of-Work-research-Ukr.pdf>

10. Popova, M. (2019). Znachushchist kohnityvnykh styliv dlia riznykh sfer profesiinoi diialnosti. *Problems of Modern Psychology*, 46, 308–326. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2019-46.308-326>

11. Davkush, N. (2012). The concept of «pedagogical intuition» in psychological and educational literature. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, 10, 70–76.

12. Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*. Kyiv: Lybid, 376.

13. Chernets, T. Yu., Mysula, M. S., Ruda, M. M., Kavetska, N. A., Mudra, U. O. (2025). Pedagogical reflection as a factor in the professional development of higher education teachers. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 23. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17374828>

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362431

CHALLENGES FACING FEMALE LEADERS IN PUBLIC GENERAL EDUCATION SCHOOLS IN THE REPUBLIC OF YEMEN: AN ANALYTICAL STUDY

p. 35–39

Eman Ahmed Mohammed Abdulatef Alshameri, Master's degree in Quranic Sciences, Lecturer and Educational Supervisor, Department of Islamic Education Management, Universitas Muhammadiyah Jakarta, Jalan K.H. Ahmad Dahlan, Cireundeu, South Tangerang City, Banten, Indonesia
E-mail: eman.alshameri@student.umj.ac.id
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0834-951X>

Masyitoh Chusnan M.Ag., Doctor of Islamic Education Management, Professor, Lecturer, Department of Islamic Education Management, Universitas Muhammadiyah Jakarta, Jalan K.H. Ahmad Dahlan, Cireundeu, South Tangerang City, Banten, Indonesia
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5836-6440>

Saiful Bahri, PhD in Quranic Studies, Lecturer, Department of Islamic Education Management, Universitas Muhammadiyah Jakarta, Jalan K.H. Ahmad Dahlan, Cireundeu, South Tangerang City, Banten, Indonesia
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1027-4518>

This study aimed to identify, from the perspectives of the female principals and vice-principals themselves, the difficulties they face in public general education schools within the Capital Secretariat of Sana'a. The research problem emanated from the researchers' own observations pertaining to the challenges impacting the female leaders in executing their leadership roles. In addition, there is an absence of research in the context of Yemen. The authors utilized the descriptive analytical method and constructed a questionnaire, founded on pertinent educational literature and previous studies. The sample comprised 236 female principal and vice principal of public education schools in the districts of Ma'een and

As-Saba'in of the Capital Secretariat, Sana'a. In the analysis of data, the authors relied on the measure of central tendency (arithmetic mean) and the measure of dispersion (standard deviation). The mean for the challenges faced by female leaders was 3.14, thus, the challenges were moderate. The authors also highlight the female leaders' high self-confidence. This is evident in the statement "I possess the necessary competence to overcome leadership challenges in the work environment" as this statement was ranked first. On the contrary The authors state that the challenges were mainly attributed to unavailability of financial resources, minimal backing from the supervisory bodies and absence of the institutions' concern about female leaders

Keywords: Capital Sana'a, Challenges, Female Leaders, Public Education Schools

References

1. Abu al-Ghanam, O. A. S. (2019). Servant leadership practiced by government secondary school principals in Madaba governorate and its relationship to the prevailing organizational climate in their schools from the perspective of teachers and assistant principals. [Unpublished master's thesis; Middle East University].
2. Al-Behlouli, B. M. S. (2019). Building a model for female educational leadership from an Islamic perspective. [Unpublished doctoral dissertation; Sana'a University].
3. Al-Shamiri, E. A. M. A. Developing female leadership in public education schools in the Capital Secretariat of Sana'a in light of the principles of Islamic leadership. [Unpublished manuscript].
4. Mutahhar, Y. (2005). Educational leadership in Yemen: Challenges and prospects. Sana'a: Sana'a University Press.
5. Al-Harithi, A. A., Ajlan, S. M. (2022). Challenges facing the empowerment of Saudi women in leadership positions at Taif University from their perspective. *Hurghada University Journal of Educational and Psychological Sciences*, 8 (2), 1–42.
6. Alrayes, E. I., Aljaroudi, M. I. (2019). Challenges of Employing Women's Academic Leaders for Social Communication Means from the Perspective of Faculty Members at King Saud University. *Journal of Educational and Psychological Sciences*, 3 (27), 178–143. <https://doi.org/10.26389/AJSRPE170119>
7. Al-Disty, A. A. (2023). Obstacles facing female leadership work and their relationship to bearing family responsibility. *Scientific Journal of Specific Education Sciences*, 17, 1373–1406. <https://doi.org/10.21608/sjsep.2023.324943>
8. Al-Harbi, M. A., Al-Qarni, S. A., Al-Sulami, A. H. (2024). Challenges facing school leaders in rural contexts: A qualitative study of the experiences of school leaders in the villages of Mecca. *Journal of University Performance Development*, 28 (2), 141–180.
9. Hilal, Y. Y., Mifsud, D., Hammad, W. (2024). Female educational leadership in the Arab world: a systematic review of published research literature. *International Journal of Leadership in Education*, 1–29. <https://doi.org/10.1080/13603124.2024.2316655>
10. Al-Monefie, S. (2023). Exploring The Challenges for Women Trying To Assume Mid and Senior Leadership Positions In Higher Education In Yeme. [Master's Thesis; American University in Cairo]. Available at: <https://fount.aucegypt.edu/etds/2131>

11. Abu Zaid, F. (2019). The role of female leadership in developing the school environment. *Journal of Educational and Psychological Sciences*, 17, 88–104.

12. Mahmoud, R. H. (2022). Organizational culture and its role in empowering female leadership in Yemeni public sector institutions. *Journal of Administrative Sciences*, 20 (1), 55–73.

13. Abu Arar, K., Munaem, H. (2021). Challenges facing public secondary school principals in Arab areas of Be'er Sheva. *Journal of Arts, Literature, Humanities and Social Sciences*, 69, 157–171.

14. Al-Haj, A. T., Al-Sharif, A. N. (2022). Challenges facing working women with female leadership in light of the Queen Bee syndrome: a case study of King Saud University. *Yarmouk Research Journal: Humanities and Social Sciences Series*, 31 (4), 779–806.

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.359563

A COMPARATIVE ANALYSIS OF PROFESSIONALLY ORIENTED OPINION-SHARING DIALOGUE AND DISCUSSION IN TEACHING ENGLISH TO FUTURE POWER ENGINEERS

p. 40–46

Mariana Shevchenko, Lecturer, Department of English for Engineering No. 1, National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Beresteyskiy ave., 37, Kyiv, Ukraine, 03056

E-mail: marianashevchenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5881-0263>

The article presents the results of a thorough theoretical and methodological study devoted to the functional and structural differentiation between two key types of professional spoken interaction: professionally oriented opinion-sharing dialogue and professionally oriented discussion. The methodological need to implement professionally oriented opinion-sharing dialogue training in English for Specific Purposes (ESP) lessons for third-year undergraduate students in power engineering specialities is substantiated by the transition to the study of highly specialised disciplines and the need to prepare future professionals for international engineering cooperation in the energy sector. The work proposes a systematic comparison between professionally oriented opinion-sharing dialogue and professionally oriented discussion based on 20 parameters that cover functional, structural, psychological, and ethical aspects of professional oral communication. Attention is also paid to the features of implementing these types of dialogue in distance and blended learning formats, which have become popular in modern higher education institutions worldwide. It has been identified that professionally oriented opinion-sharing dialogue is a fundamental cognitive tool for the collaborative development of innovative technologies and engineering projects, modernisation of power systems, and coordination of technical work within a globalised professional environment. A comparative analysis of the parameters proposed in the present article reveals that professionally oriented opinion-sharing dialogue is a flexible, cooperative interaction characterised by spontaneous exchange, indirect disagree-

ment, and the pursuit of shared consensus without requiring a facilitator. Conversely, professionally oriented discussion is a strictly regulated, competitive debate necessitating a facilitator, prepared argumentation, and rigid turn-taking to establish the superiority of a single perspective. The results of the study enable ESP lecturers to more accurately differentiate methodological tools and create exercises that meet the real demands of the modern energy industry. It has been proven that incorporating such approaches contributes to the holistic development of professional foreign-language (English) communicative competence in students at technical faculties. The paper's practical value lies in the possibility of using the developed criteria to create innovative educational materials (potentially) based on authentic videos in English, i.e. thematically relevant movies and programmes, to develop the professional English spoken interaction skills of the mentioned students. This will enable the educational process to closely mirror the real conditions of international professional communication, thereby enhancing the readiness of future power engineers to solve professional tasks

Keywords: teaching, English for Specific Purposes, professionally oriented opinion-sharing dialogue, professionally oriented discussion, power engineers, technical specialities, communicative competence, oral communication, English, teaching methodology

References

1. Saienko, N., Shevchenko, M. (2020). Authentic Videos in Teaching English to Engineering Students at Universities. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19 (8), 350–370. <https://doi.org/10.26803/ijlter.19.8.19>
2. Moreira Mejía, L. L., Alcívar Loo, T. F. (2024). Using Group Discussion as a Strategy to Promote Speaking Fluency in the Ecuadorian University EFL Classroom: Students' Benefits and Teachers' Challenges. *Ciencia Latina Revista Científica Multidisciplinar*, 7 (6), 7777–7800. https://doi.org/10.37811/cl_rcm.v7i6.9310
3. Crisianita, S., Mandasari, B. (2022). The use of small-group discussion to improve students' speaking skill. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 3 (1), 61–66. <https://doi.org/10.33365/jeltl.v3i1.1680>
4. Jiang, L., Paulino, F. B. (2024). Rethinking Communicative Language Teaching in College English Teaching: Strategies and Lesson Plan. *Journal of Language Teaching and Research*, 15 (2), 607–616. <https://doi.org/10.17507/jltr.1502.29>
5. Haliwanda, U. (2021). The effect of using the communicative language teaching (CLT) approach in teaching speaking. *Elite Journal*, 8 (2), 40–53. Available at: <https://journal.uin-alauddin.ac.id/index.php/elite/article/view/24347>
6. Xu, K., Echiverri, L. L., Shang, H. (2020). Class Discussion and Class Participation: Determination of Their Relationship. 6th International Conference on Higher Education Advances (HEAD'20). Valencia, 651–658. <https://doi.org/10.4995/head20.2020.11121>
7. Ahmad, C. V. (2021). Causes of Students' Reluctance to Participate in Classroom Discussions. *ASEAN Journal of Science and Engineering Education*, 1 (1), 47–62. <https://doi.org/10.17509/ajsee.v1i1.32407>
8. Al-Buraiki, S. A. (2025). Peer Collaborative Dialogues: Perceptions and Attitudes of EFL Students and Teachers. *World Journal of English Language*, 16 (2), 180–190. <https://doi.org/10.5430/wjel.v16n2p180>

9. Ramasamy, S. A., Zainal, A. Z. (2023). Facilitating the construction of knowledge collectively through dialogic discourse: teachers' perspectives and practices in English language teaching. *TEFLIN Journal-A Publication on the Teaching and Learning of English*, 34 (1), 79–96. <https://doi.org/10.15639/teflinjournal.v34i1/79-96>

10. Zhang, L. J., Zhang, D. (2020). Dialogic discussion as a platform for constructing knowledge: student-teachers' interaction patterns and strategies in learning to teach English. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 5 (1). <https://doi.org/10.1186/s40862-020-00101-2>

11. Romios, L., Musthafa, B., Lengkanawati, N. S. (2024). Students' perceptions of the implementation of dialogic teaching for improving speaking skills at a university in West Java. *English Review: Journal of English Education*, 12 (2), 449–462. <https://doi.org/10.25134/erjee.v12i2.9531>

12. Jocuns, K. (2021). Dialogic Teaching as a Way to Promote Students' English Language Use in EFL classroom. *Pasaa*, 62 (1), 173–203. <https://doi.org/10.58837/chula.pasaa.62.1.7>

13. Heron, M., Dippold, D., Husain, A. (2021). How dialogic is the online space? A focus on English speaking skills. *TESL-EJ*, 25 (3), 1–11. Available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1331741.pdf>

14. Shevchenko, M. (2024). The 'Think-Pair-Share' technique in teaching engineering students English dialogic speech production. *Proceedings of the 4th International Online Conference 'Corpora and Discourse'*. Kyiv, 140–143. Available at: <https://corpora.kamts1.kpi.ua/cad/paper/view/32065/18840>

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362720

CONTENT-ANALYSIS OF EDUCATIONAL AND WORK PROGRAMS ON THE MILITARY PSYCHOLOGY DISCIPLINE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE IN THE 21ST CENTURY

p. 47–50

Yaroslav Pylypchuk, Doctor of Historical Sciences, Senior Researcher, Department of Scientific Information and Analytical Support of Education, V. Sukhomlynsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, Maksyma Berlynskoho str., 9, Kyiv, Ukraine, 04060

E-mail: pylypchuk.yaroslav@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9809-3166>

This article is devoted to the content analysis of educational and work programs on the discipline «Military Psychology» in higher educational institutions of Ukraine in the 21st century. Military education has gone through several stages in its development. Before the Russian invasion of Eastern Ukraine (ATO), curricula and work programs were informational support for peacetime. The Russian invasion of Eastern Ukraine led to the occupation of part of the Donbass territory. The experience of this conflict was taken into account by Ukrainian researchers in the second half of the 10s of the 21st century. The practical experience of Ukrainian military educators and military psychologists, as well as the work of foreign educators, was involved. A number of curricula and work programs, as well as syllabi, were developed. The full-scale Russian invasion of Ukraine

led to a new stage in the study of military psychology and military pedagogy. This conflict is high-tech, since UAVs are used. At the moment, the best program is the work program developed by O. Shevyakov in 2023 at the Dnipro University of Internal Affairs.

The experience of the Russian-Ukrainian war; in the author's opinion, will allow for a qualitative breakthrough in the field of military psychology and military pedagogy. The curricula will be enriched with the practical experience of military psychologists who participated in a high-intensity conflict. It is worth noting that the Russian-Ukrainian war is the largest conflict since World War II. Another of its features is its high technological content, in particular the use of drones. It is worth noting that the more technological the war, the greater its impact on the psyche of its participants. Military psychologists will have experience working with a wide range of psychogenic disorders in war veterans

Keywords: military education, military pedagogy, military psychology, educational programs, work programs, syllabus, information support, content analysis

References

1. Levchenko, M. O. (2008). *Navchalna prohrama dystsypliny «Voienno psykholohiia» (dlia bakalavriv)*. Kyiv: MAUP, 18.

2. Romanovskiy, O. H., Panfilov, Yu. I., Furmanets, B. I., Cherkashyn, A. I., Shapolova, V. V. (2018). *Metodychni rekomendatsii do dystsypliny «Viiskova psykholohiia» dlia studentiv*. Kharkiv: NTU «KhPI», 41.

3. Piletska, L. S. (2019). *Sylabus navchalnoi dystsypliny Viiskova psykholohiia*. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet im. Vasylia Stefanyaka, 11.

4. Opanasenko, N. O. (2022). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Viiskova pedahohika ta psykholohiia (u tomu chysli liderstvo)»*. Kharkiv: Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho, 24.

5. Sheviakov, O. V. (2023). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny Viiskova psykholohiia*. Dnipro: Dniprovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 12.

6. Luchaninova, O. (2025). The influence of the war period of Ukraine on personality development: psychological and pedagogical principles of the educational process in higher education institutions. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*, 1 (5), 427–437. <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.20295>

7. Luchaninova, O. P. (2025). Actualization of the Problem of Professional Training of Military Psychologists in the Conditions of the War Period in Ukraine: Analytical Review. *Problems of Modern Transformations. Series: Pedagogy and Psychology*, 9. <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-9-03-01>

8. Pylypchuk, Y. (2025). Military psychology in modern Ukrainian historiography of the epoch of ATO (2014–2021). *ScienceRise: Pedagogical Education*, 4 (65), 54–63. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2025.349163>

9. Pylypchuk, Y. (2025). Psychology of military teams and the problem of leadership in the works of Ukrainian psychologists and pedagogues. *Image of the Modern Pedagogue*, 1 (6), 78–86. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-6\(225\)-78-86](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-6(225)-78-86)

10. *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny viiskova pedahohika ta psykholohiia* (2019). Kyiv: Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho, 22.

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362726

FEATURES OF THE COORDINATION SKILLS OF SCHOOL CHILDREN OF SENIOR GRADES WHO DO JUDO

p. 51–56

Stanislav Shmelov, PhD Student, Department of Pedagogy, Psychology and Physical Education Methodology, T. H. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”, Hetmana Polubotka str., 53, Chernihiv, Ukraine, 14013

E-mail: shmeltas23@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5016-7556>

This article examines the characteristics of the coordination abilities of judokas with varying levels of athletic proficiency when performing the Romberg test using computerised stabilography. The relevance of the study lies in the need to identify modern and innovative methods for assessing the functional condition, balance maintenance system and postural stability of senior school pupils and high-level athletes, which are key components of coordination fitness in judo. The aim of the study is to identify differences in coordination indicators between highly skilled athletes and 10th–11th-grade school-children who practice judo at a beginner level.

The study involved 63 male school pupils in the older age group and 14 highly skilled athletes. The computerised stabilography method was used to assess balance. The following parameters were examined: $MO(x)$, $MO(y)$, $Q(x)$, $Q(y)$, R , V , OD , LX , LY , $K\Phi P$ and the balance coefficient, which was demonstrated as the position of the center of pressure, the amplitude and speed of oscillations, the length of the trajectory of movement and the overall efficiency of the balance maintenance mechanisms.

The article identified differences between the groups across all the specified indicators. Thus, during the experiment, highly skilled athletes demonstrated smaller variations in the amplitude of the center of pressure, lower rates of movement, and better balance maintenance compared to schoolchildren at a beginner level in judo. The results of the study indicate more effective functioning of the balance maintenance system and a higher level of coordination in skilled judo athletes. The model of stabilographic indicators developed can be used as a guideline for monitoring the functional condition of judo athletes, assessing their ability to maintain balance and coordination, and, in general, improving the teaching and training process in judo

Keywords: coordination skills, judo athletes, postural stability, computerised stabilography, Romberg's test, balance, coordination fitness, stabilographic indicators, athletic performance, functional condition

References

1. Kurtova, H. Yu. (2008). Biomekhanichni parametry statodynamichnoi stiikosti tila vazhkoatletok vysokoi sportyvnoi kvalifikatsii. Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka, 54, 113–116.
2. Nosko, M. O., Harkusha, S. V., Osadchyi, O. V. (2006). Osoblyvosti zastosuvannia kompleksnoho biomekhanichnoho kontroliu v trenuvalnomu protsesi voleibolistiv vysokoi kvali-

fikatsii. Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka, 35, 336–341.

3. Aleksiiev, A. F., Ananchenko, K. V., Boichenko, N. V. (2014). Teoriia ta metodyka vykladannia dziudo ta sambo. Kharkiv: KhDAFK, 172.

4. Ananchenko, K. V., Boichenko, N. V., Panov, P. P. (2017). Vdoskonalennia koordynatsiinykh zdibnostei yunykhdziudoistiv. Yedynoborstva, 1, 4–7.

5. Uralovna K. N. (2022). Development of coordinating abilities of youth 10–11 years participated in judo. Modern Journal of Social Sciences and Humanities, 1 (4), 175–178.

6. Andrieieva, R. (2015). Biomekhanika i osnovy metrolohii. Kherson: PP Vyshemyrskyi V. S., 224.

7. Lytvyn, T. S. (2010). Biomekhanichni parametry statodynamichnoi stiikosti tila sportsmenok z estetychnoi himnastyky. Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu, 81, 275–278.

8. Boychenko, N. (2019). Development of coordination abilities of judoists beginners. Yedynoborstva, 2, 15–23.

9. Naudžiūnaitė, E., Aleknavičiūtė-Ablonskė, V., Bubeļis, J. (2022). Effect of “IPPON” and “Judo 9+” Interventions on Balance and Coordination in Young Judo Athletes. Reabilitacijos Mokslai: Slauga, Kineziterapija, Ergoterapija, 1 (26), 73–82. <https://doi.org/10.33607/rmske.v1i26.1186>

10. Winter, D. (1995). Human balance and posture control during standing and walking. Gait & Posture, 3 (4), 193–214. [https://doi.org/10.1016/0966-6362\(96\)82849-9](https://doi.org/10.1016/0966-6362(96)82849-9)

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362762

DIGITAL EDUCATIONAL PLATFORMS AS A MEANS OF PREPARING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR THE ORGANIZATION OF DISTANCE LEARNING

p. 57–60

Oryna Knysh, PhD Student, Department of Pedagogy and Psychology of Educational Activity, Zaporizhzhia National University, Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine, 69011

E-mail: knysh.oryna@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1293-7015>

The article presents a theoretical substantiation of the impact and promising role of digital educational platforms in the preparation of pre-service teachers for organizing distance learning in the context of educational digitalization. The relevance of the study is driven by the need to update approaches to professional training due to the transformation of the teacher's role, shifting from a mere transmitter of knowledge to a mentor, tutor, and facilitator who assists students in defining their own educational trajectory, as well as changing models of interaction among participants in the educational process.

A theoretical analysis of approaches by domestic and foreign scholars toward the concept of “digitalization of education” has been conducted. The study identifies the primary groups of challenges (regulatory, legal, and social) faced by educators when implementing distance learning in primary schools.

It is emphasized that for effective interaction with primary school children, a teacher must possess not only technical knowledge and skills in working with educational platforms but also provide psychological support to families and actively interact with parents.

The research is based on an analysis of scientific sources, the regulatory framework, and practical experience in using digital educational platforms. The didactic possibilities of synchronous and asynchronous learning forms are outlined. It has been established that educators must expediently combine these forms within the educational process for primary school students. The study analyzes platforms and services that form the basis of synchronous (Zoom, Google Meet) and asynchronous interaction (Blackboard, Google Classroom, Canvas, Edmodo), as well as integrated digital ecosystems (Google Workspace for Education, Microsoft 365 Education).

It is concluded that the use of digital educational platforms during the training of pre-service teachers models the conditions of professional activity in primary schools, significantly increasing their level of practical readiness to organize a digital environment for primary students in distance learning conditions

Keyword: distance learning, digital educational platforms, pre-service teacher training, primary school, digitalization of education, synchronous learning, asynchronous learning, digital competence, online interaction, educational environment

References

1. Morze, N., Smyrnova-Trybulska, E., Boiko, M., Buinytska, O., Vasylenko, S., Vorotnykova, I. et al.; Morze, N., Buinytska, O. (Ed.) (2021). *Modernizatsiia osvity v tsyfrovomu vymiri*. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 300. Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38542/1/N_Morze_O_Buinytska_MoPed_Monograph_FITU_NDL_IO.pdf
2. Spirin, O. M., Ivanova, S. M., Iatsyshyn A. V., Luparenko, L. A., Dudko, A. F., Kilchenko, A. V. (2020). The model for the application of open electronic scientific and educational systems to the development of researchers' information and research competence. *Information Technologies and Learning Tools*, 77 (3), 302–323. <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3985>
3. Kuzminska, O., Mazorchuk, M., Morze, N., Kobylin, O. (2019). Attitude to the Digital Learning Environment in Ukrainian Universities. *CEUR Workshop Proceedings*, 2393, 53–67. Available at: http://ceur-ws.org/Vol-2393/paper_245.pdf
4. Ashytok, N., Hal, Y. (2021). Problems of introduction of digital technologies in distance learning in high school. *Youth and market*, 11-12, 33–38. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.252825>
5. Pro osvitu (2017). *Zakon Ukrainy No. 2145-VIII*. 05.09.2017. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu (2020). *Zakon Ukrainy No. 463-IX*. 16.01.2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
7. Garrison, D., Anderson, T. (2003). *E-Learning in the 21st Century*. Routledge, 184.
8. Nalyvaiko, O., Vakulenko, A. (2021). Canvas LMS: opportunities and features. *Educological Discourse*, 35 (4), 154–172. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.410>

9. Alqahtani, A. S. (2019). The Use of Edmodo: Its Impact on Learning and Students' Attitudes Toward It. *Journal of Information Technology Education: Research*, 18, 319–330. <https://doi.org/10.28945/4389>

10. Athaya, H., Nadir, R. D. A., Indra Senseuse, D., Kautsarina, K., Suryono, R. R. (2021). Moodle Implementation for E-Learning: A Systematic Review. 6th International Conference on Sustainable Information Engineering and Technology 2021. New York, 106–112. <https://doi.org/10.1145/3479645.3479646>

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.363030

ETHICAL RISKS OF AI-BASED ADAPTIVE E-LEARNING SYSTEMS AND A CONCEPTUAL MODEL FOR THEIR MINIMIZATION IN HIGHER EDUCATION

p. 61–67

Nazar Hryshchuk, PhD Student, Department of Informatics and Methods of its Teaching, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Maksyma Kryvonosa str., 2, Ternopil, Ukraine, 46027

E-mail: pochaiv11@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-1026-4595>

This article looks at ethical risks that arise when AI-based adaptive e-learning systems are used in higher education. These tools are usually discussed in terms of better individualization of learning. That is true to an extent, their use is still not neutral. Alongside clear benefits, less visible issues start to appear. Some are familiar, for example protection of personal data, algorithmic bias. Others are harder to pin down: a gradual shift in teacher autonomy, changes in how teachers and students interact, and a growing dependence on automated decisions. Taken together, these changes affect not only the technical side of education, but also how learning is organized. The discussion draws on international frameworks, including the UNESCO Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence and the General Data Protection Regulation (GDPR), as well as recent work in digital pedagogy. In this context, the notion of an “ethical risk of an adaptive e-learning system” is revisited and organized into four groups: risks related to protection of personal data and security, algorithmic bias, reduced autonomy of participants, and educational inequality.

The study combines several approaches: theoretical analysis, comparison of international practices, and conceptual modeling. The resulting model is not meant to be universal. Rather, it is a framework that can be adjusted to a specific institutional context, it includes four stages: an ethical audit, pedagogical adjustment of algorithms and content, development of digital-ethical competence, and current monitoring with feedback. One difficulty, as it seems, is not the lack of tools but the way they are used. Technical, pedagogical, and legal approaches often remain separate. Because of this, outcomes depend heavily on context, including how national strategies for changes driven by digital technologies in education are interpreted in practice.

The results may be useful for universities developing internal AI policies, designing courses in digital ethics, and building adaptive e-learning environments

Keywords: *ethical risks, adaptive learning, artificial intelligence, digital ethics, academic integrity, e-learning*

References

1. Holmes, W., Bialik, M., Fadel, C. (2022). *Artificial Intelligence in Education*. Boston: Center for Curriculum Redesign, 168.
2. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence (2021). Paris: UNESCO Publishing, 21. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380455>
3. Jobin, A., Ienca, M., Vayena, E. (2019). The global landscape of AI ethics guidelines. *Nature Machine Intelligence*, 1 (9), 389–399. <https://doi.org/10.1038/s42256-019-0088-2>
4. Smuha, N. A. (2020). Beyond a Human Rights-Based Approach to AI Governance: Promise, Pitfalls, Plea. *Philosophy & Technology*, 34 (S1), 91–104. <https://doi.org/10.1007/s13347-020-00403-w>
5. Dignum, V. (2019). *Responsible Artificial Intelligence: How to Develop and Use AI in a Responsible Way*. Cham: Springer, 244. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-30371-6>
6. GDPR. General Data Protection Regulation (EU) 2016/679. Official Journal of the European Union. 2016. L 119/1. Available at: <https://gdpr-info.eu/>
7. MON Ukrainy. Kontseptsiiia rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini (2020). Nakaz MON Ukrainy No. 1556. 02.12.2020. Available at: <https://itschool.oano.od.ua/uk/site/kontseptsiya-rozvytku-sht.html>
8. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16 (1). <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>
9. Roll, I., Wylie, R. (2016). Evolution and Revolution in Artificial Intelligence in Education. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26 (2), 582–599. <https://doi.org/10.1007/s40593-016-0110-3>
10. Floridi, L. (2023). *The Ethics of Artificial Intelligence: Principles, Challenges, and Opportunities*. Oxford: Oxford University Press, 416. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198883098.001.0001>
11. Volynets, V., Trach, Y. (2025). Ethical Awareness of Youth about Artificial Intelligence: Education, Risks, Regulation. *Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere*, 8 (2), 289–298. <https://doi.org/10.31866/2617-796x.8.2.2025.347871>
12. Shneiderman, B. (2022). *Human-Centered AI*. Oxford: Oxford University Press, 352. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192845290.001.0001>
13. Raji, I. D., Smart, A., White, R. N., Mitchell, M., Gebru, T., Hutchinson, B. et al. (2020). Closing the AI accountability gap. *Proceedings of the 2020 Conference on Fairness, Accountability, and Transparency*, 33–44. <https://doi.org/10.1145/3351095.3372873>
14. Baker, R. S., Hawn, A. (2022). Algorithmic Bias in Education. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 32 (4), 1052–1092. <https://doi.org/10.1007/s40593-021-00285-9>
15. Mittelstadt, B. D., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S., Floridi, L. (2016). The ethics of algorithms: Mapping the debate. *Big Data & Society*, 3 (2). <https://doi.org/10.1177/2053951716679679>
16. Tsai, Y.-S., Rates, D., Moreno-Marcos, P. M., Muñoz-Merino, P. J., Jivet, I., Scheffel, M., Drachsler, H. et al. (2020). Learning analytics in European higher education – Trends and barriers. *Computers & Education*, 155, 103933. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103933>
17. Ferguson, C., van den Broek, E. L., van Oostendorp, H. (2022). AI-Induced guidance: Preserving the optimal Zone of Proximal Development. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100089. <https://doi.org/10.1016/j.caei.2022.100089>
18. Understanding the needs of Ukrainian teacher training institutions: UNESCO policy paper (2025). UNESCO, 23. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000393188>

АНОТАЦІЇ

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.358834

ІНТЕГРОВАНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЗА ОПП «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (КРАФТОВІ ВИРОБНИЦТВА ТА ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ)» (с. 4–10)

В. Г. Бурак, А. М. Сорокіна, О. В. Волошин

У статті обґрунтовано особливості професійної підготовки фахівців через інтеграцію знань, умінь, навичок, компетентностей з крафтових виробництв і харчових технологій та педагогіки, психології й методики. Провідні тренди пов'язані з упровадженням інноваційних технологій для підвищення якості, безпечності й конкурентоспроможності продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках; інноваційною переробкою рослинної сировини з метою створення функціональних харчових продуктів; упровадженням інтелектуальних систем контролю за якістю, цифрового маркування продукції, онлайн-продажів через електронні платформи; імплементацією технологій біоінженерії й функціональної харчової індустрії. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує систематичне використання цифрових технологій; модернізацію освітніх програми професійної підготовки; диференційовану і якісну підготовку всіх ланок фахівців; використання технологій проєктного навчання та можливостей випереджаючої освіти.

Проаналізовано сутність інтегрованої професійної підготовки фахівців за ОПП «Професійна освіта (Крафтові виробництва та харчові технології)». Засвідчено її унікальність, котра виявляється в підготовці фахівців для здійснення освітньої діяльності із професійної підготовки технічних фахівців, кваліфікованих робітників і працівників підприємств, установ та організацій у галузях освіти, аграрного виробництва, переробки продукції й харчових технологій, формування готовності до самоосвіти та професійного самовдосконалення впродовж життя.

Запропоновано рекомендації для впровадження означеної ОПП в закладі вищої освіти, які включають низку аргументованих положень: забезпечення концептуально-методологічної відповідності ОПП сучасним освітнім стандартам і потребам ринку праці, реалізація практико-орієнтованого механізму професійної підготовки здобувачів освіти, інтеграція цифрових технологій в освітній процес професійної підготовки фахівців, розвиток педагогічної складової підготовки викладачів професійної освіти, формування підприємницької й інноваційної компетентності майбутніх фахівців, упровадження системи забезпечення якості освіти, розвиток міжнародної співпраці й академічної мобільності

Ключові слова: здобувачі освіти, заклади вищої освіти, майбутні фахівці, професійна підготовка, професійна освіта, крафтові виробництва, харчові технології

DOI: 10.15587/2706-5448.2026.358656

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА ЦИФРОВА ПЕДАГОГІКА: АНАЛІЗ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ (с. 11–16)

С. В. Толочко, Н. С. Бордюк

Стаття присвячена представленню результатів здійсненого аналізу й обґрунтування нормативної бази екологічної освіти й цифрової педагогіки, необхідності інтеграції потенціалу обох галузей для формування екологічної компетентності, світогляду, свідомості, культури здобувачів освіти.

Проаналізовано сучасний стан розроблення нормативної бази, що стосується організації та провадження екологічної освіти, зокрема Закон України «Про освіту», Концепцію екологічної освіти України, Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України, Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Національну доктрину розвитку освіти України, Концепцію Нової української школи. Розглянуто чинну нормативну документацію, що стосується цифрової педагогіки: Закони України «Про цифровий контент та цифрові послуги», «Про Національну програму інформатизації», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації», «Деякі питання цифрової трансформації».

Обґрунтовано доцільність імплементації можливостей цифрової педагогіки в екологічну освіту на основі проведеного аналізу документів і тезаурусу, актуального в контексті здійснюваного дослідження. Підтверджено доцільність використання засобів диджитальних технологій (аудіальних і візуальних у реальному часі, за допомогою текстових повідомлень, онлайн-тексту, аудіо- та відеочатів, електронної пошти, спілкування та дискусійних форумів тощо). Засвідчено вплив на розвиток цифрового контенту освіти загалом і екологічної зокрема доповненої і віртуальної реальності, штучного інтелекту, роботизації, медіаосвіти, гейміфікації, STEM / STEAM-освіти.

Запропоновано рекомендації для впровадження цифрових технологій в екологічну освіту, зокрема цифрових освітніх платформ («Всеукраїнська школа онлайн», «Дія. Освіта для всіх», «EcoEducation», «Освіта для життя», «ЕкоСистема», «Екодія»). Підтверджено можливість для здобувачів освіти й педагогів використати надану у вільному доступі на означених платформах інформацію для написання науково-дослідницьких робіт чи виконання екологічних проєктів

Ключові слова: здобувачі освіти, заклади освіти, екологічна освіта, екологічна компетентність, світогляд, свідомість, культура, цифрова педагогіка, цифрова компетентність, цифровий контент, електронні інформаційні ресурси

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.358112**МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ (с. 17–23)****Д. М. Натеса**

Стаття присвячена представленню результатів наукової діяльності з розроблення й обґрунтування моделі розвитку правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі.

Проаналізовано сучасний стан наукового розроблення проблеми моделювання розвитку компетентності педагогів, зокрема правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі. Розглянуто закордонні моделі організації навчання педагогів, котрі, зокрема, передбачають участь соціально відповідального бізнесу в освітніх проєктах; урахування особливостей «озеленення технічної та професійної освіти й навчання» в моделі педагогічної компетентності педагога професійної освіти в контексті сталого розвитку; інтеграцію потреб галузі, ставлення й ІКТ та нових знань, наявних умінь, навичок, практики, оцінювання й рефлексії; індивідуально кероване навчання, навчальні групи та тренінги, що відповідають потребам педагогів, покращать їхнє лідерство та ефективність освітньої діяльності.

Обґрунтовано тезаурус проблеми формування ціннісного становлення особистості в художньо-естетичному освітньому середовищі. Термін модель розвитку правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі витлумачено як структурно-цілісну систему, що відображає закономірності, принципи, зміст, етапи та механізми формування професійно значущих правових знань, навичок і ціннісних орієнтацій педагогів. Вона спрямована на забезпечення готовності викладачів до ефективного використання правових норм у педагогічній діяльності, що включає методичне забезпечення освітнього процесу, створення правової культури серед здобувачів освіти.

Запропоновано авторське бачення моделі розвитку правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі. Основними її компонентами визначено цільово-мотиваційний, змістово-процесуальний і результативний блоки, котрі обумовлюються виокремленими нами педагогічними умовами

Ключові слова: педагоги, професійне навчання, права компетентність, розвиток, модель, заклади професійної освіти, будівельна галузь

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.361730**ТРУДНОЩІ НАПИСАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО ЕСЕ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ СТУДЕНТАМИ БАКАЛАВРІАТУ (с. 24–28)****Т. В. Пастушенко, Н. М. Лутковська**

Аналіз та узагальнення інформації з різних джерел, порівняння та протиставлення ідей, інтерпретація та презентація результатів – це типові професійно орієнтовані завдання, що вимагають комплексного підходу до розвитку мовних та фахових компетентностей студентів-біологів для опису наукових теорій і моделей, обговорення і оцінки експериментальних методів. Ці завдання цілком пов'язані з уміннями академічного письма, які значною мірою формуються шляхом написання наукових робіт за фахом.

Метою статті є виявлення та аналіз труднощів, з якими стикаються студенти-біологи на рівні незалежного користувача (B1-B2) під час написання наукових есе англійською, передбачених курсом іноземної мови для спеціальних цілей, а також розробка ефективних стратегій для їх подолання.

Дослідження проводилося в рамках курсу ESP (англійської для спеціальних цілей) для студентів третього курсу. З метою виявлення й уяочення викликів 30 студентів було залучено до написання 3 різних типів наукових есе, що входять до блоку завдань у межах поточного оцінювання. Було проведено ретельний якісний та кількісний аналіз поданих студентами робіт.

Складнощі, з якими стикаються студенти, можна розділити на дві ключові категорії: 1) визначення типу есе згідно з запропонованою темою та змістове наповнення його структурних компонентів; 2) мовні засоби організації інформації в тексті есе. Результати цього дослідження свідчать, що правильна комунікативна стратегія, яку застосовують студенти під час визначення типу есе, сприяє глибшому розумінню мети, завдань і відтак – створенню відповідного контенту. Написання ефективного вступу, що корелює з ключовими тезами основної частини роботи, забезпечення когерентності тексту, побудова вдалого висновку, а також оформлення та опис цифрових та візуальних засобів презентації даних є найскладнішими завданнями у написанні професійно спрямованих есе англійською мовою

Ключові слова: наукове (професійно спрямоване) есе, студенти мовного рівня незалежного користувача (B1–B2), структура есе, різновиди есе, структурування інформації в тексті, когезія, когерентність, мовний реєстр

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.361746**КОГНІТИВНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ СКЛАДНИК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (с. 29–34)****О. Г. Грицак**

У статті досліджується проблема формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах соціокультурних та освітніх викликів.

Актуальність окресленої проблематики зумовлена необхідністю ґрунтовного вивчення впливу когнітивних і рефлексивних процесів на розвиток ключових і фахових компетентностей майбутніх викладачів закладів вищої освіти, їхніх когнітивних стилів, способів мислення на процеси інтенсифікації засвоєння знань, умінь, навичок під час навчання і викладання в умовах цифровізації технологій і суспільства, організації науково-дослідної роботи. Розглянуто типологію поглядів і підходів на природу і сутність когнітивно-рефлексивного складника в структурі дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. Проаналізовано сутність, компонентний склад і особливості формування когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності для підготовки нової генерації викладачів закладів вищої освіти з високим рівнем дослідницької культури, критичним мисленням. Описано когнітивні і метакогнітивні навички, рефлексивні вміння майбутнього викладача закладу вищої освіти, необхідні для організації і проведення науково-дослідницької діяльності. Обґрунтовано, що якість і результат науково-дослідницької діяльності безпосередньо корелює з когнітивними стилями особистості як індивідуальними способами збору, організації, обробки, систематизації, категоризації, інтерпретації інформації з використанням різноманітних дослідницьких стратегій. Когнітивну гнучкість визначено як одну з базових компетенцій майбутнього фахівця, невід'ємний складник його професійної компетентності

Ключові слова: майбутній викладач, заклад вищої освіти, дослідницька компетентність, когнітивні навички, наукова грамотність, рефлексивні вміння, когнітивна гнучкість, когнітивний інтелект, педагогічна інтуїція

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362431**ПРОБЛЕМИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ЖІНКИ-КЕРІВНИЦІ В ДЕРЖАВНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ РЕСПУБЛІКИ ЄМЕН: АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ (с. 35–39)****Eman Ahmed Mohammed Abdulatef Alshameri, Masyitoh Chusnan M.Ag, Saiful Bahri**

Це дослідження мало на меті визначити, з точки зору самих директорок та заступників директорів шкіл, труднощі, з якими вони стикаються в державних загальноосвітніх школах Столичного секретаріату Сани. Проблема дослідження виникла з власних спостережень дослідників щодо викликів, з якими стикаються жінки-керівниці у виконанні своїх керівних ролей. Крім того, дослідження в контексті Ємену були відсутні. Автори використали описовий аналітичний метод та розробили анкету, засновану на відповідній педагогічній літературі та попередніх дослідженнях. Вибірка складалася з 236 директорок та заступниць директорів державних освітніх шкіл в районах Маїн та Ас-Сабайн Столичного секретаріату Сани. Під час аналізу даних автори спиралися на міру центральної тенденції (середнє арифметичне) та міру дисперсії (стандартне відхилення). Середнє значення викликів, з якими стикаються жінки-керівниці, становило 3,14, таким чином, виклики були помірними. Автори також підкреслюють високу впевненість жінок-керівниць у собі. Це видно з твердження «Я володію необхідною компетенцією для подолання лідерських викликів у робочому середовищі», оскільки це твердження посіло перше місце. Навпаки, автори стверджують, що проблеми були головним чином пов'язані з відсутністю фінансових ресурсів, мінімальною підтримкою з боку наглядових органів та відсутністю турботи установ про жінок-лідерок

Ключові слова: столиця Сана, проблеми, жінки-лідерки, державні школи

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.359563**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ДІАЛОГУ-ОБМІНУ ВРАЖЕННЯМИ/ДУМКАМИ ТА ДИСКУСІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ЕНЕРГЕТИКІВ (с. 40–46)****М. В. Шевченко**

У статті представлено результати ґрунтовного теоретико-методологічного дослідження, присвяченого функціонально-структурному порівняльному аналізу двох ключових типів професійної мовленнєвої взаємодії – професійно орієнтованого діалогу-обміну враженнями/думками (ПОДОВД) та професійно орієнтованої дискусії (ПОД). Обґрунтовано методичну потребу впровадження навчання ПОДОВД на заняттях із англійської мови професійного спрямування (АМПС) для студентів інженерно-енергетичних спеціальностей на третьому курсі першого (бакалаврського)

рівня навчання, що зумовлено переходом до вивчення вузькоспеціалізованих дисциплін і необхідністю підготовки майбутніх фахівців до міжнародної інженерної співпраці в енергетичному секторі. В роботі запропоновано системне зіставлення ПОДОВД та ПОД за 20 параметрами, що охоплюють функціональні, структурні, психологічні й етичні аспекти усного професійного спілкування. Також увагу приділено особливостям реалізації цих видів діалогу в умовах дистанційного і змішаного форматів навчання, які стали популярними у сучасних закладах вищої освіти по всьому світу. Визначено, що професійно орієнтований діалог-обмін враженнями/думками є фундаментальним когнітивним інструментом для спільної розробки інноваційних технологій та інженерних проєктів, модернізації енергосистем і координації технічної роботи в умовах глобалізованого професійного середовища. Порівняльний аналіз окреслених у цій статті параметрів виявив, що ПОДОВД є гнучкою, кооперативною взаємодією, яка характеризується спонтанним обміном враженнями/думками, непрямим висловленням незгоди і прагненням до спільного консенсусу без потреби в модераторі. Натомість ПОД є суворо регламентованими, змагальними дебатами, що вимагають обов'язкової наявності модератора, попередньо підготовленої аргументації та жорсткої черговості висловлювань для доведення переваги єдиної позиції. Результати дослідження дозволяють викладачам АМПС точніше диференціювати методичний інструментарій і створювати вправи, що відповідають реальним запитам сучасної інженерно-енергетичної галузі. Доведено, що впровадження таких підходів сприяє цілісному розвитку професійної іншомовної (англомовної) комунікативної компетентності студентів технічних факультетів. Практична цінність роботи полягає у можливості застосування розроблених критеріїв для створення інноваційних навчальних матеріалів (потенційно) на базі автентичних англійських відео, зокрема тематично відповідних фільмів і програм, щоб розвинути навички професійного англійського усного спілкування зазначених студентів. Це дозволить освітньому процесу максимально точно відтворювати реальні умови міжнародного професійного спілкування, тим самим підвищуючи готовність майбутніх інженерів-енергетиків до розв'язання фахових завдань

Ключові слова: навчання, англійська мова професійного спрямування, професійно орієнтований діалог-обмін враженнями/думками, професійно орієнтована дискусія, інженери-енергетики, технічні спеціальності, комунікативна компетентність, усне спілкування, англійська мова, методика навчання

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362720

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ТА РОБОЧИХ ПРОГРАМ З ДИСЦИПЛІНИ ВІЙСЬКОВА ПСИХОЛОГІЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТИ У 21 СТ. (с. 47–50)

Я. В. Пилипчук

Стаття присвячена контент-аналізу навчальних та робочих програм з дисципліни «Військова психологія» у навчальних інституціях України в XXI ст. Військова освіта у своєму становленні пройшла кілька етапів. До російського вторгнення на Схід України (АТО) навчальні програми та робочі програм були інформаційним забезпеченням мирного часу. Російське вторгнення на Схід України призвело до окупації частини території Донбасу. Досвід цього конфлікту був врахований українськими дослідниками у другій половині 10-х рр. XXI ст. Було залучено практичний досвід українських військових педагогів та військових психологів, а також напрацювання іноземних педагогів. Був розроблений ряд навчальних та робочих програм, а також силябуси. Повномасштабне вторгнення росії в Україну призвели до нового етапу дослідження військової психології та військової психології. Цей конфлікт є високотехнологічним, оскільки використовуються БПЛА. На даний момент найкращою програмою є робоча програма розроблена О. Шевяковим у 2023 р. у Дніпровському університеті внутрішніх справ.

Досвід російсько-української війни, на думку автора, дозволить здійснити якісний прорив у галузі військової психології та військової педагогіки. Навчальні програми будуть збагачені практичним досвідом військових психологів, які брали участь у конфлікті високої інтенсивності. Варто зазначити, що російсько-українська війна є найбільшим конфліктом з часів Другої світової війни. Ще однією його особливістю є високий технологічний зміст, зокрема використання безпілотників. Варто зазначити, що чим технологічніша війна, тим більший її вплив на психіку її учасників. Військові психологи матимуть досвід роботи з широким спектром психогенних розладів у ветеранів війни

Ключові слова: військова освіта, військова педагогіка, військова психологія, навчальні програми, робочі програми, силябуси, інформаційне забезпечення, контент-аналіз

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362726

ОСОБЛИВОСТІ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ СТАРШИХ КЛАСІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ДЗЮДО (с. 51–56)

С. В. Шмельов

В статті розглянуто особливості координаційних здібностей дзюдоїстів з різним рівнем спортивної майстерності в умовах виконання тесту Ромберга із застосуванням комп'ютерної стабілографії. Актуальність дослідження полягає

у необхідності пошуку сучасних та нових методів оцінювання функціонального стану, системи підтримання рівноваги та постуральної стійкості школярів старших класів та спортсменів високого рівня майстерності, що є важливими складовими координаційної підготовленості у дзюдо. Метою роботи є визначення відмінностей координаційних показників у спортсменів високої кваліфікації та школярів 10–11 класів, які займаються дзюдо на початковому рівні.

У дослідженні взяли участь 63 школяри старшої вікової групи чоловічої статі та 14 спортсменів високої кваліфікації. Для дослідження рівноваги використовувався метод комп'ютерної стабілографії. Досліджувались показники $MO(x)$, $MO(y)$, $Q(x)$, $Q(y)$, R , V , OD , LX , LY , $KФР$ та коефіцієнт рівноваги, що демонструвався як положення центру тиску, амплітуду та швидкість коливань, довжину траєкторії переміщення та загальну ефективність механізмів підтримання рівноваги.

В роботі було визначено відмінності між групами за всіма зазначеними показниками. Так, в ході експерименту у спортсменів високої кваліфікації виявлено менші показники в амплітуді коливань центру тиску, нижчі показники швидкості переміщення та кращі показники можливості до тримання рівноваги порівняно зі школярами початкового рівня в дзюдо. Отримані результати дослідження говорять про більш ефективну роботу системи з підтримки рівноваги та вищий рівень координаційної підготовленості у кваліфікованих дзюдоїстів. Побудована модель стабілографічних показників може бути використана як орієнтир для проведення контролю функціонального стану спортсменів-дзюдоїстів, оцінювання рівня їхньої здібності до тримання рівноваги і координації та, загалом, вдосконалення навчального і тренувального процесу у дзюдо.

Ключові слова: координаційні якості, спортсмени-дзюдоїсти, постуральна стійкість, комп'ютерна стабілографія, тест Ромберга, рівновага, координаційна підготовленість, стабілографічні показники, спортивна майстерність, функціональний стан

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.362762

ЦИФРОВІ ОСВІТНІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (с. 57–60)

О. Ю. Книш

У статті представлено теоретичне обґрунтування впливу та перспективності ролі цифрових освітніх платформ під час підготовки майбутніх вчителів до організації дистанційного навчання в умовах цифровізації освіти. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оновлення підходів до підготовки фахівців через трансформацію ролі вчителя з транслятора знань на ментора, наставника та помічника у визначенні власної освітньої траєкторії, а також моделей взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Здійснено теоретичний аналіз підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до поняття «цифровізація освіти». Визначено основні групи викликів (нормативно-правові, соціальні), які постають перед педагогом під час здійснення дистанційного навчання у початковій школі. Наголошено на тому, що для ефективною взаємодії з дітьми молодшого шкільного віку вчитель має володіти не лише технічними знаннями та навичками роботи з освітніми платформами, а й здійснювати психологічних супровід сімей, взаємодіяти з батьками.

Аналіз наукових джерел, нормативно-правової бази та досвіду використання освітніх цифрових платформ ліг в основу дослідження.

Окреслено дидактичні можливості синхронної та асинхронної форм навчання. Встановлено, що педагог має доцільно поєднувати ці форми в освітньому процесі молодших школярів. Проаналізовано платформи та сервіси, що складають основу синхронної (Zoom, Google Meet) та асинхронної взаємодії (Blackboard, Google Classroom, Canvas, Edmodo), а також інтегровані цифрові екосистеми (Google Workspace for Education, Microsoft 365 Education).

Зроблено висновок, що використання цифрових освітніх платформ під час навчання майбутніх педагогів моделює умови професійної діяльності під час викладання у початковій школі, що суттєво підвищує рівень їхньої практичної готовності до організації цифрового середовища для молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Ключові слова. дистанційне навчання, цифрові освітні платформи, підготовка майбутніх учителів, початкова школа, цифровізація освіти, синхронне навчання, асинхронне навчання, цифрова компетентність, онлайн-взаємодія, освітнє середовище

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.363030

ЕТИЧНІ РИЗИКИ АДАПТИВНИХ СИСТЕМ E-LEARNING НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ (с. 61–67)

Н. В. Гришук

У статті розглянуто етичні ризики, які викликані впровадження адаптивних систем e-learning на основі штучного інтелекту. Це відноситься до практики вищої школи. Переваги персоналізації навчання очевидні, але річ у тому що, їх інтеграція в освітній процес не є нейтральною з етичної точки зору. Якщо проаналізувати то, поява нових дидактичних

можливостей викликає нові складні питання. Мова йде про захист персональних даних, ризики алгоритмічної упередженості та поступового зниження ролі викладача у прийнятті педагогічних рішень. Також сюди можемо віднести зміну характеру взаємодії між учасниками освітнього процесу. Окрему увагу привертає проблема формування залежності студентів від технологічних рішень. Вона часто недооцінюється у сучасних дослідженнях. На основі аналізу міжнародних документів (Рекомендації ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту, GDPR) й сучасних наукових праць у галузі цифрової педагогіки уточнено поняття «етичний ризик адаптивної системи e-learning» та запропоновано його класифікацію за чотирма групами: ризики приватності й безпеки даних, алгоритмічного упередження, зниження автономії суб'єктів освітнього процесу та ризики освітньої нерівності. Методологічну основу дослідження становлять теоретичний аналіз, порівняльне узагальнення міжнародного досвіду, концептуальне моделювання педагогічних умов та принципів етично вивіреного використання штучного інтелекту у вищій освіті. Розроблено чотирьохетапну концептуальну модель мінімізації етичних ризиків адаптивних систем e-learning, що включає: етичний аудит і ризик-орієнтований аналіз, педагогічне налаштування алгоритмів та навчального контенту, формування цифрово-етичної компетентності учасників освітнього процесу, а також впровадження системи безперервного моніторингу й зворотного зв'язку. Показано, що успішна імплементація цієї концептуальної моделі потребує інтеграції технічних, педагогічних і правових підходів та опори на національні стратегічні документи у сфері цифрової трансформації освіти. Результати дослідження можуть бути використані при розробленні внутрішніх політик університетів щодо використання ШІ, створенні навчальних курсів із цифрової етики, а також при проєктуванні адаптивних e-learning платформ для вищої школи

Ключові слова: етичні ризики, адаптивне навчання, штучний інтелект, цифрова етика, академічна доброчесність, e-learning